Horváth Csaba Barnabás
Myanmar: Kiút a szürke zónából? Összefoglaló Thaun Tung és Tin Maung Maung Than *Myanmar: Emerging From the Twilight Zone?* című előadásáról

Az előadás a Szingapúri Egyetem Kelet-Ázsia Tanulmányok Intézetében hangzott el 2011. október 20-án. Mindkét előadó az intézet tudományos munkatársa. Thaun Tung nyugalmazott diplomata, többek között Mianmar brüsszeli nagykövete is volt, ahol az ország Belgiummal, Hollandiával, és az EU-val kapcsolatos képviseletét is ellátta. in Maung Maung Than pedig többek között a londoni International Institute of Strategic Studies, valamint az amerikai Association for Asian Studies tagja is.

*

Mianmar, régi nevén Burma sokak szerint jelenleg Délkelet-Ázsia legkeményebb diktatúrájának tekinthető. 2010 őszén több mint két évtized után először ismét többpárti választásokra került sor az országban. A választások a katonai rezsim által felállított szigorúan ellenőrzött keretek között zajlottak le, így a megfigyelők többsége nem számított komolyabb változásokra. Az utóbbi egy évben azonban mégis szokatlan fordulatok tanúi lehettünk, többek között 2011.október 12-én 6359 politikai fogoly szabadon bocsátásának. A két előadó a változások jellegének elemzésére tett kísérletet, Thaung Tun pedig arra is részletesen kitért, hogy az ország nemzetközi szerepére milyen hatással lehetnek ezek a történések.

A változások kezdetén a megfigyelők többsége arra számított, hogy ezek csak kirakat jellegűek lesznek, és az új államfő, Thein Sein a hadsereg bábjaként fog viselkedni. Az előadók egyetértettek abban, hogy ezek a jóslatok a dolgok jelenlegi állása szerint tévesnek bizonyultak, a jelek szerint valós reformok indultak meg, ezek kimenetele azonban jelenleg nem megjósolható.

A legfontosabb változások talán szimbolikus téren történtek, olyan témák kerülhettek megvitatásra, amelyek ezidáig évtizedeken át tabunak számítanak. Ilyen például a szegénység kérdése, a rezsimmel szembenálló nemzetiségi csoportokkal való megbékélés kérdése, vagy az alkotmányosság kérdése. Az új kormányzat nyíltan elismerte, hogy a szegénység valós és létező probléma az országban, amely ellen küzdeni kell. Az új államfő 2011. augusztus 17-ei beszédében olyan nemzeti egység mellett állt ki, amelyben minden állampolgár egyenlően fontos, ezzel fajsúlyos pozitív üzenetet küldött a nemzetiségek felé. Ebben a kérdésben elismerte, hogy sokan elmondhatatlan szenvedéseken mentek keresztül. Míg korábban elsősorban a kormányzatnak a hadsereg iránti lojalitásán volt a hangsúly, addig az új államfő az alkotmány mellett is kiállt, ami Mianmar esetében újdonságnak számít. Sőt, még azt is elismerte, hogy az országban vannak csoportok, amelyek nem akarják magukat alávetni az alkotmányosság szabályainak, és még azt is kijelentette, hogy elvben az alkotmányt lehet demokratikus úton módosítani.

Az előadók politikai tekintetben az új államfőnek Aung San Suu Kyi-vel folytatott tárgyalásait, a disszidensek hazahívását, a politikai foglyok szabadonbocsátását, és a cenzúra lazítását emelték ki. Az elnöknek Aung San Suu Kyi-vel való tárgyalásait illetően Thaun Tung kiemelte, fontos szimbolikus mozzanat volt, hogy a találkozó Suu

Kyi apja, a mianmari függetlenség hőse, Aung San arcképe alatt történt. Ezidáig a katonai rezsim tiltotta Aung San arcképének nyilvános kihelyezését, most azonban Thein Sein ezzel a gesztussal nyíltan tisztelgett az emléke előtt. Az elnök hazatérésre bíztatta a mianmari disszidenseket, és arról próbálta meggyőzni őket, hogy nincs félnivalójuk. A 2010-es választások óta sor került két amnesztia kihirdetésére is, ezek közül az utóbbi keretében történt az említett több mint hatezer foglyot szabadon engedése. Becslések szerint közülük legalább kétszázan voltak politikai elítéltek. Különböző becslések az országban fogva tartott politikai foglyok összlétszámát 1000-2000 fő körülire teszik, így a kétszáz politikai fogoly szabadon engedése arányaiban igen jelentős. A sajtószabadság terén fontos lépés volt az internet cenzúrájának lazítása, amelynek következtében ma már több, korábban tiltott ellenzéki weboldal is elérhetővé vált az országban.

Gazdasági és szociális téren a külkereskedelem és valutakereskedelem részleges liberalizációja, valamint a nyugdíjak és közalkalmazotti fizetések emelése mellett a legjelentősebb fordulatot a munkajogi szabályok módosítása jelentette. A 2011 októberében hozott módosítások értelmében 1962 óta először ismét szabad Mianmarban szakszervezeteket alapítani és sztrájkokat szervezni, amit az ILO képviselője is jelentős előrelépésnek nevezett.

A kormányzat általánosságban is olyan, korábban tabunak számító témákban jelezte változtatási szándékát, mint a szegénység kérdése, az oktatás és az egészségügy állapota, a cenzúra kérdése és a korrupció.

A két előadó egyetértett abban, hogy a változások szempontjából szimbolikus ügy a Myitsone-gát kérdése. A nagyszabású vízerőmű-beruházás egy kínai befektetői csoport nagyszabású terveinek második állomása, amelynek keretében nyolc erőművet terveznek építeni az ország különböző folyóin. Az első erőmű már el is készült, és a sorban a Myitsone-gát lenne a második. Már pusztán a beruházás gigantikus méretei is elegendőek lehetnének ahhoz, hogy a kérdés megosztó legyen (megvalósulása esetén többszáz négyzetkilométeres terület kerülne víz alá), azonban két körülmény további szimbolikus jelentőséget ad az ügynek. Az egyik, hogy a gát az Irawaddy-folyó felső folyásánál épül, márpedig a burmaiak az Irawaddyra hagyományosan mint az országuk szimbólumára, sőt, mint szent folyóra tekintenek. A másik körülmény pedig, hogy a gát a katonai rezsimmel hagyományosan feszült viszonyban lévő nemzetiségi tartományok egyikének, Kachin tartománynak a területén épül, a kacsin nemzetiség pedig kezdettől fogva hevesen tiltakozott az építkezés ellen. A gát kérdése, a beruházás elleni tiltakozás a fenti okokból kifolyólag szimbólummá vált előbb környezetvédő csoportok, majd hamarosan emberi jogi csoportok és ellenzéki csoportok körében is. A reformfolyamat fontos epizódja volt, hogy 2011 szeptemberében az államfő bejelentette a beruházás felfüggesztését.

Ezzel el is jutunk a reformfolyamat külpolitikai hatásainak kérdéséhez, amelyről Thaung Tun beszélt részletesebben. Mianmar számára rendkívül fontos külpolitikai kérdés a Kínával való kapcsolatok alakulása. Mianmar Kína legszorosabb szövetségese a délkelet-ázsiai térségben, és egyúttal Kína a mianmari rezsim legfontosabb nagyhatalmi támogatója is. Az ország igen fontos Kína számára geostratégiai és gazdasági szempontból is. Gazdaságilag Mianmar energiatartalékai jelentenek fontos erőforrást Kína egyre növekvő energiaéhsége számára, ezek közül a földgáz és a vízenergia jelentős. A vízerőművek építése mellett Kína gázvezeték építését is célul tűzte ki a két ország között. Geostratégiai szempontból pedig Mianmar az Indiai-óceán felé jelent kijáratot Kína

számára. Már folyamatban is van egy jelentős tengeri kikötő kínai finanszírozású építése Mianmar partjainál, és egy gyorsvasúti vonal építése is tervbe van a két ország között.

Mianmar és Kína kapcsolatai tehát rendkívül fontosak, a Myitsone-gát építésének felfüggesztése pedig kétségkívül rosszul hatott ezekre a kapcsolatokra. Egyes elemzők a gát kérdésében paradigmaváltást, Pekinggel való szembefordulást, és a Nyugat felé tett gesztust vélnek felfedezni. Thaung Tun szerint azonban ezek a meglátások túlzóak, mert Mianmar és Kína túlságosan is sok szállal kötődnek egymáshoz, túlságosan is erős a kettejük közti independencia ahhoz, hogy egy ilyen egyedi nézeteltérés komolyan alááshassa ezt a szövetségesi viszonyt. Ennek érzékeltetésére az előadó kiemelte, hogy megválasztása után az új államfő első külföldi útja is Pekingbe vezetett, valamint hogy a beruházás felfüggesztésének bejelentése után azonnal Kínába küldte a külügyminisztert a kérdés elsimítására, e sorok írásakor pedig az alelnök készül oda utazni.

Az előadó ugyanakkor elismerte, hogy a reformok együtt járnak Mianmar, valamint Kína két jelentős stratégiai vetélytársa, az Egyesült Államok és India kapcsolatainak javulásával. Az országban zajló változásokat India is üdvözölte, és szokatlanul gyors közeledés indult meg a két ország között, amelyet persze Kína igen rossz szemmel néz. Hasonló jelenséget tapasztalhatunk Mianmar és az Egyesült Államok viszonyában is, amelyet az Obama-adminisztráció különmegbízottjának látogatása is jelez. Az előadó szerint Mianmar nemzetközi szerepe terén várhatóan továbbra is Kína marad az ország elsőszámú szövetségese, azonban számíthatunk e viszony lazulására és az Egyesült Államokkal és Indiával való kapcsolatok további enyhülésére. Thaung Tun szerint ugyanakkor az országban zajló reformfolyamatokra pozitív hatással lehet a külvilág támogató hozzáállása.